

Pedagogy of choreography: teaching features and principles

S.A. Bakirova

*Kazakh national academy of choreography
(Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Abstract

The article reveals the basic principles of training, which preserve the continuity of traditions and the specifics of the profession in the training of specialists in the field of choreographic art. The authors analyze the peculiarities of teaching in the field of choreographic art, develop its concepts and principles based on the experience of teaching and performing practice in the training of specialists-mentors, teachers-choreographers of children's dance groups. On the basis of scientific works in the field of general pedagogy and pedagogy of choreographic art, the authors have developed modern principles of teaching and presented the results of the study for consideration.

The recognition of the choreographic art of Kazakhstan at the world level is the result of the high creative potential of choreographers, the performance skills of dancers and the invaluable work of domestic choreographers. In the conditions of intensive development of the innovative, technological and integration process, the special specifics of choreographic pedagogy, the main functions and professional activities of choreographers require scientific and creative research and competent differentiation.

Keywords: choreography pedagogy; teaching principles; education system; methods and techniques; pedagogical innovative technologies.

Поступила в редакцию: 24.06.2021

FTAMP 14.25.09

<https://doi.org/10.51889/2021-3.2077-6861.06>

Б.ЕРЖЕНБЕК¹, Ж.Қ.СЫДЫҚОВА¹, Ж.М.НУРМУХАМЕДОВА¹,
Д.М.НУРБАЕВА¹, Л.Д.ЖУМАЛИЕВА²*

¹*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)*

²*М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті (Тараз, Қазақстан)*
bulbul.83@mail.ru, zhainagtl_sydykova@mail.ru, nurm_zhanna@mail.ru, nur_dilara@mail.ru, lzdmath@mail.ru*

**ОРТА МЕКТЕПТЕ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІ БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ САБАҚТАСТЫҚ**

Аңдатпа

Мақалада сабақтастық, педагогикалық сабақтастық ұғымдарына түсініктеме беріліп, сабақтастық принципін жүзеге асыру үшін қажетті негізгі қағидалар ұсынылған. Аталған принципті зерттеген педагогтардың еңбектеріне талдау жасалды. Сондай-ақ, білім беру үдерісінде сабақтастық принципін негізгі бағыттары көрсетілді, оларға: алдыңғы өткен тақырыппен жаңа оқу материалының байланысы арқылы сабақтастықты жүзеге асыру; оқушыларда бар білім қорын кеңейту мен тереңдету арқылы сабақтастықты жүзеге асыру; өтілетін жаңа білімді жоғары деңгейде игеруде сабақтастықты жүзеге асыру, жаңа білімді меңгерте отырып оқушыларда бұрыннан бар білімді дамытуда, жетілдіруде сабақтастықты жүзеге асыру; оқу материалын қайталау барысында, яғни материалды қайта жаңғыртумен қатар оны салыстыру мен қарама-қарсы қою арқылы сабақтастықты жүзеге асыру жатады. Мақалада осы көрсетілген сабақтастық принципін негізгі бағыттарын жүзеге асыру жолдары баяндалды.

Түйін сөздер: сабақтастық; сабақтастық принципі; білім беру; үдерісі; жаратылыстану; оқу-танымдық сабақтастық; процессуалды-оқыту сабақтастығы.

Кіріспе. «Сабақтастық» термині өте кең әлеуметтік диапазонды қамтиды. Сабақтастық – даму үдерісі құбылыстарының өзара байланысы, ескінің орнына келген жаңа үдеріс. Сабақтастық – терістеу диалектикасы заңдарының бірі және сандық өзгерістердің сапалық өзгерістерге көшуі. Сабақтастық табиғатта, қоғамда және танымда объективті және жалпы сипатқа ие болу арқылы көрініс табады.

Педагогикадағы сабақтастық – күрделі жүйе. Бұл бүгінгі таңда мектеп мұғалімдері, әдіскер-ғалымдар мен білім беру ісінің жетекшілері алдындағы негізгі мәселелердің бірі болып отыр.

Сабақтастық дегеніміз оқытудың әр түрлі сатысындағы оқушы білімінің арасында қажетті байланыстар мен қатынастар орнату. Ал сабақтастықты жүзеге асыруда шешуші роль атқаратын тұлға ол – мұғалім. Өйткені, ол тікелей оқушыларды білім қорымен қаруландырушы. Ендеше, сабақтастықты жүзеге асыруда мұғалім әр сыныпта берілетін білім мазмұнын, оқушының білім, іскерлік, дағдыларына қойылатын талаптарды және оқылатын тақырыптың қайсысы келесі сыныпта қалай жалғасады, қайсысы тереңдетуді, мазмұнын кеңейтуді қажет етеді, қайсысы меңгеруге қиындық келтіреді деген мәселелерді жақсы білуі керек. Әрине, ол үшін мұғалімді бағдарлама, оқулық, оқу-әдістемелік құралдармен жеткілікті қамтамасыз ету қажет [1].

Сабақтастық, үздіксіз білім беруді құрудың қажетті шарты ретінде, ең алдымен, әр түрлі деңгейдегі және бағыттағы білім беру бағдарламаларына, мемлекеттік білім беру стандарттарына, яғни әр түрлі деңгейдегі білім беру мазмұны мен технологияларын анықтайтын және жүзеге асыратын компоненттерге тәуелді, себебі сабақтастық белгілі бір кезеңдердің байланысын қамтамасыз етеді.

Үздіксіз білім берудің маңызды сипаттамалары: икемділік, әртүрлілік, уақыт пен кеңістіктегі қол жетімділік, даралау. Қазіргі уақытта білім берудегі сабақтастық

мәселелері бойынша кейбір теориялық білім жинақталғанына қарамастан, сабақтастық мәселесі өзекті болып, әрі қарай зерттеуді қажет етеді. Сабақтастық оқытудың немесе тәрбиелеудің үздіксіздігін қамтамасыз ету механизмі ретінде анықталады, бұл оның жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталуы үшін үздіксіз білім деңгейлерін біріктіруді қажет етеді.

Сабақтастық педагогика категорияларының оқыту, тәрбиелеу, дамыту сияқты жалпы дидактикалық қызметін орындайды. Сабақтастықты іске асыру көрсеткіші – ол үздіксіз білім беруде оқушының келесі білім баспалдығына дайындығының сандық сипаттамасы.

Э.А. Баллер еңбектерінде сабақтастықты философиялық категория ретінде қарастырып, ол сабақтастық ұғымына келесідей анықтама береді: «Сабақтастық – бұл дамудың әртүрлі сатылары мен кезеңдері арасындағы байланыс, барлығы жүйе ретінде ауысқан немесе қайта ұйымдастырған кезде жалпы алғанда сол немесе кейбір элементтердің сақталуы...» [2]. Қазіргі білімді өткенмен және болашақта меңгерілетін біліммен байланыстыра отырып, сабақтастық жалпыға тұрақтылық орнатады». Осылайша заманауи философияда сабақтастықты: материалды объектінің танымдық даму үдерісінде ескінің кейбір элементтерін сақтау деп келтіріледі.

Оқытудың сабақтастық жүйесін құру бағытындағы зерттеу жұмыстарының арасынан А.М. Пышкало, А.В. Батаршев, А.П. Сманцер еңбектерін атап айтуға болады. А.В. Батаршев бойынша [3] оқытудың сабақтастық жүйесі төрт құраушы компоненттен тұрады. Олар: 1) жеке тұлғаны қалыптастырудағы сабақтастық; 2) оқыту мазмұнындағы сабақтастық; 3) оқытудың әдіс, формасындағы сабақтастық; 4) оқытудың дидактикалық тәсілдеріндегі сабақтастық.

Негізгі бөлім. Физика ғылымының дамуындағы сабақтастықтың нақты көрінуі сәйкестік принципі болып табылады. А.Б. Агафонов [4] сабақтастықты білімнің, іскерліктің және дағдылардың даму кезеңдері арасындағы байланысы ретінде қарастырып,

оның мәні оқытудың алдыңғы кезеңдерінде игерілген білім сақталады және ол жаңа білімді меңгеруде оқытудың осы кезеңінде пайдаланылады, - деп көрсетеді. Өзара әрекеттесе отырып, бұрыннан бар білім мен жаңа білім бірыңғай тұтасқа айналады.

А.П. Сманцер математиканы оқытудағы сабақтастықты жүзеге асырудың теориясы мен практикасын зерттеген [5]. А.П. Сманцердің еңбектерінде оқытудағы сабақтастық жүйесі: оқу-танымдық сабақтастығы жүйесі мен процессуалды-оқыту сабақтастығы жүйесінен құралады. Олар: ішкі, оқушылардың оқу-танымдық іс-әрекеттеріндегі сабақтастық және сыртқы мұғалімнің іс-әрекеттеріндегі сабақтастық.

Математиканы оқытудағы сабақтастық туралы айтатын болсақ, онда ол ең алдымен бастауыш мектептен орта мектепке (4-5 сыныптар) көшу кезінде байқалады, содан кейін 6-сыныптан 7-сыныпқа ауысу кезеңінде математиканың екі пәнге бөлінуі, яғни алгебра мен геометрияны оқыту кезеңінде, ары қарай 10-11 сыныптарда осы пәндерді дамыта оқытуға бастау болады [6].

Мектептегі математика курсы оқытуда сабақтастықты жүзеге асырудың екі бағытын бөліп қарастырамыз:

1) оқытудың аралас сатылары арасындағы сабақтастық;

2) оқытудың әрбір сатысындағы сабақтастық мәселері [7-8].

Физиканы оқытуда сабақтастықты жүзеге асыруда алдымен физикалық ұғымдарды біртіндеп қалыптастырады, олар оқу үдерісінде ұғымдар жүйесіне айналады, олардың арасында логикалық байланыс орнатылады, олар заңдар, жаңа ұғымдар түрінде қалыптастырылып, оларды талдау және жалпылау оқушыларға физикалық теориялар түрінде жеткізіледі, толықтығы, жалпылығы, дәлдігі және қолдану шекаралары айқын көрсетіледі.

Физиканы оқытуда сабақтастық принципін жүзеге асыру:

– мектеп оқулықтары мен басқа да оқу және анықтамалық әдебиеттерді жүйелі пайдалану (авторлары ұғымдардың, белгілердің, математикалық түрлендірулердің бірыңғай жүйесін ұстанатын оқулықтар);

– тұрақты физикалық терминдерді, белгілерді, ұғымдарды және бірліктер жүйесін қолдану;

– теориялық ережелерді пайдалану және оларды практикалық іске асыру, табиғи және компьютерлік эксперименттердің сабақтастығын ұйымдастыру;

– физика, математика, информатика, химия, биология пәндерінің пәнаралық байланыстарын күшейту;

– оқу материалын, оны оқыту мерзімдерін нақты үйлестіруден тұрады [9].

7-сынып «Физика» пәнінде табиғат құбылыстары, физиканың негізгі заңдары және осы заңдардың техника мен күнделікті өмірде қолданылуы қарастырылады. Физика мен оның заңдары бүкіл жаратылыстанудың өзегі екендігіне ерекше назар аударылады.

7-сыныпта физиканың сапалы оқып үйрену 6-сынып математикасы, 7-сынып алгебра мен геометриясының біліміне сүйену үлкен әсер етеді. «Физика» және «Химия» пәндері бойынша көптеген жалпы ұғымдар оқытылады: «атом», «молекула», «физикалық және химиялық құбылыстар», «масса», «заттың агрегаттық күйлері». Осыған орай, бірдей тақырыптарды оқыту кезінде, сабақтастыққа сүйене отырып, осы ұғымдарды бірдей түсіндіруге қол жеткізу керек. Биологиядан алған білім физикалық заңдардың қолданылу аясы туралы білімді кеңейтеді және оқушылардың табиғат тұтастығын түсінуіне ықпал етеді.

8-сыныпта физика курсына үш бөлім оқытылады: «Жылу физикасы», «Электр және магнетизм», «Геометриялық оптика». Теориялық материалды оқып үйрену кезінде оның мазмұнын ескеру қажет, ол ең алдымен жаратылыстану ғылымдарының адамзат қоғамындағы рөлін көрсетуге, оқушылардың ғылым жетістіктерін бағалауға және ғылыми-техникалық прогресс нәтижесінде туындайтын экологиялық мәселелерді түсінуге бағытталған.

9-сынып физика курсы классикалық механика заңдарына негізделген материя қозғалысының қарапайым формасын – механикалық қозғалысты зерттеу болып табылады. Мұнда қозғалыстағы дененің

немесе материялық нүктенің орнын білу үшін, оның уақыт ойынша өзгерісін білу қажет.

10-11 сыныптарда физиканы оқыту бейінді саралау жағдайында оқытылады, олардағы физиканы оқып үйрену әртүрлі бағдарламалар бойынша жүргізіледі. 10-11 сыныптарда физика пәнінің мақсаты оқушыларда жаратылыстану-ғылыми сауаттылықты қалыптастыру болғандықтан, бұл курстың әдіснамалық құрамдас бөлігін қарқынды дамыту үшін сабақтастықты қолдана отырып, практикалық-бағдарланған сипаттағы тапсырмалармен оқу-әдістемелік жинақтарды игеру аппаратын кеңейтуді талап етеді. Ауқымды деңгейде физика болашақ ғылыми немесе инженерлік кәсіби қызмет саласына тікелей қатысы бар ғылыми пән ретінде оқытылады [10].

Оқу пәндерін меңгеруде сабақтастық принципін жүзеге асыруға арналған ғалымдардың еңбектерін талдай отырып, білім беру үдерісіндегі сабақтастық принципінің негізгі бағыттарына тоқталайық [11].

Білім беру жүйесінің барлық деңгейлері үшін (мектепке дейінгі және жалпы, жалпы және жоғары білім) сабақтастықтың жалпы мәселелері оқытудың мазмұндық аспектілеріне, нысандары мен технологияларында кездесетін және білім алу үдерісінде тұрақтылық пен сапаға кедергі келтіретін сәйкессіздіктер болып табылады [12-13].

Уақыттың әр сәтінде оқу үдерісінде жеке педагогикалық міндеттер шешіледі, олардың интеграциясы алдыңғы оқиғалардан кейінгі оқиғаларға, танымның, мінез-құлықтың және оқушылардың іс-әрекетінің қарапайым формаларынан біртіндеп ауысуға мүмкіндік береді. Сабақтастық келесі қызметтерді орындайды [14]:

– оқу материалының жекелеген компоненттері арасында күрделі өзара байланыс орнату;

– оқыту формалары мен әдістерін жобалау;

– білім беру үдерісінде субъектілердің өзара іс-қимыл стратегиясы мен тактикасын іске асыру;

– оқушылардың жеке шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру.

Біріншіден, сабақтастық принципін жүзеге асыруда алдыңғы өткен тақырыпты өткелі отырған жаңа оқу материалының байланысы ретінде қарастыру керек, яғни бұрын алған білімдерін тірек ретінде қолдана отырып жаңа оқу материалын сапалы және берік меңгеруге оқушыларды дайындау, алған білімдерін күнделікті өмірде қолдану болып табылады.

Сабақтастықты оқушылардың алған білім, білік, іскерліктері мен дағдыларын тірек ретінде қолдана отырып, оны одан әрі дамыту және қолдану,-деп түсінеміз. Яғни, оқушылар меңгеруге тиіс жаңа білімге тірек, оқушылардың санасында әртүрлі байланыстар жасалатын, пәннің негізгі идеялары ашылатын, бұрыннан бар білім мен меңгерілетін жаңа білімдер өзара әрекеттесетін терең және берік білім жүйесі [15-16].

Екіншіден, сабақтастық принципі оқушыларда бар білім қорын кеңейту мен тереңдетуді, өтілетін жаңа білімді жоғары деңгейде игеруді көздейді.

Үшіншіден, сабақтастық принципі жаңа білімді меңгерте отырып оқушыларда бұрыннан бар білімді дамыту, - деп білеміз. Жаңа оқу материалын өту кезінде алдыңғы білімді пайдаланса, соңғылары неғұрлым ұтқыр және неғұрлым жетілдірілген болады, ал жаңа оқу материалы қалыптасқан білім қорын кеңейтіп, нығайтылып, жақсы игеріледі.

Төртіншіден, сабақтастық принципі оқу материалын қайталаумен байланыстырылады; материалды қайта жаңғыртумен қатар оны салыстыру мен қарама-қарсы қою, оқушыларды оларға белгілі құбылыстарды терең түсінуге жеткізуді көздейді [17].

Сабақтастықты екі бөліктен тұратын жүйе ретінде қарастырамыз [5]. Олар:

а) оқу-танымдық сабақтастық (ішкі), оның құрылымы: мақсатты-мотивті, мазмұндық-ақпараттық, оқыту іс-әрекеті, бағалау-рефлексив және ұйымдастырушы-жоспарлаушы компоненттер (1-сурет);

ә) процессуалдылы – оқыту сабақтастығы (сыртқы), келесі құрылымнан тұрады: нормативтік, реттеуші-ынталандырушы, ұйымдастыру-әдістемелік, және тексеруші-бағалаушы компоненттер (2-сурет).

1-сурет. Оқу-танымдық сабақтастықтың құрылымдық компоненті

Процессуалды-оқыту сабақтастығының құрылымдық моделі мынадай компоненттерді қамтиды: нормативтік, ұйымдастырушы-әдістемелік, реттеушілік-ынталан-

дырушы, бақылау-бағалау (2-сурет). Осы компоненттердің әрқайсысының сипаттамасына тоқталайық.

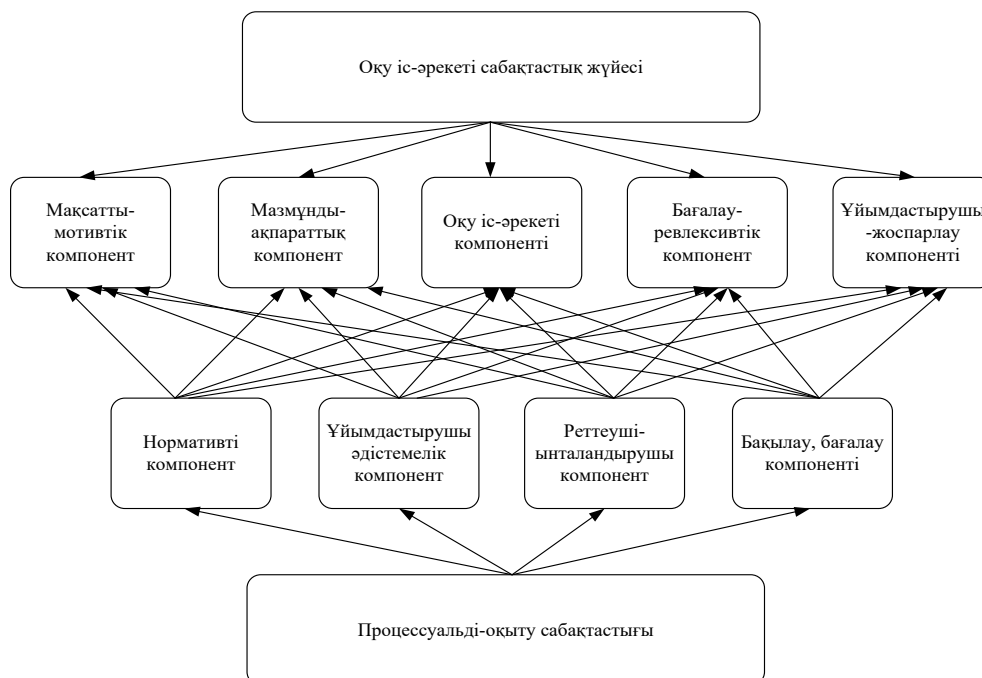

2-сурет. Процессуалды-оқыту сабақтастығының құрылымдық моделі

Сабақтастық жүйесі уақыт өтуімен әлгерлеп дамуға біртіндеп өзгеруге тән. Жоғарыда аталған өзара байланыстағы компоненттер сабақтастық жүйесінің дамуына әсер етіп келесіжаңа деңгейге көтеруі мүмкін. Жүйені келесі бір жаңа деңгейге көтеру үшін осы өзара байланыстағы компоненттердің біреуінің өзгеруі де жеткілікті болып табылады. Бұл жағдайда жүйе құраушы компоненттердің дамуындағы бірізділік бұзылады. Демек, жүйе құраушы компоненттерді локалді дамтындай етіп жүйелерге топтастыру қажет. Мысалы мақсат, мазмұн және оқыту іс-әрекетін бір жүйеге топтастыру қажет, себебі оның біреуінің өзгеруі ең алдымен басқа екеуінің өзгеруіне әсер етеді.

Оқу-танымдық сабақтастықта жетекші рөлді себептік-мақсатты компонент алады. Ол осы ішкі жүйенің ортақ жүйе құраушысы болып табылады, бірақ оқытудың жекелеген сатыларында басқа компоненттер де тығыз байланыста бола алады. Оқу-танымдық сабақтастықтың ішкі жүйесінің құрылымдық моделі 1-суретте көрсетілген.

Сабақтастық жүйе құраушы компонент саны үшеуден кем болған жағдайда оқыту нәтижесі жоғары болмайды. Оқыту нәтижесін жоғары деңгейге көтеру үшін қандай да бір сыртқы іс-әрекет жасалуы керек. Оқу іс-әрекеті сабақтастық жүйесі мен процессуалды-оқыту сабақтастығы жүйелерінің компоненттері өзара байланысты (3-сурет).

3-сурет. Білім берудегі сабақтастықтың құрылымдық моделі

Қорытынды. Орта мектепте жаратылыстану пәндері бойынша білім беру үдерісіндегі сабақтастық білім алушыларға жоғары оқу орындарында жаратылыстану және техникалық бағыттар бойынша оқуға дайындалуға мүмкіндік береді. Сондықтан оқыту үдерісі тек пәндік білімді қалыптастыруға ғана емес, сонымен бірге оқушылардың білімді дамыту үдерісін, оның логикасы мен құрылымын, білімдерін ғылыми дүниетанымның негізі ретінде қалыптастыруға бағытталуы керек.

Орта мектеп жаратылыстану пәндерін оқыту үдерісіндегі сабақтастықты жүйелі талдау осы құбылыстың барлық жақтарын

қамтуға, оны екі жүйеден тұратын көп деңгейлі жүйе ретінде қарастыруға мүмкіндік берді. Ол сыни тұрғыдан ойлайтын және табысты жұмыс істейтін, өзінің білімі мен шығармашылығын үнемі жетілдіріп отыратын оқушыларды оқыту, тәрбиелеу мақсатында жүзеге асырылады.

Жұмыс АР08052997 «Орта білім беруді жаңғырту шартында жаратылыстану - ғылыми пәндер бойынша мұғалімдерді даярлаудың білім беру бағдарламаларының мазмұнын жаңарту» тақырыбындағы грант шеңберінде жарияланды, қаржыландыру көзі – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

[1] Abylkasymova A.E, Nurmukhamedova Zh.M, Zhumalieva L.D «The Turkish Vector» Influence on Teaching the Exact Disciplines in Modern Educational System of Kazakhstan: on the Example of Teaching Algebra and Mathematics // Global Journal of Pure and Applied Mathematics. ISSN 0973-1768. 12, (4). – India, 2016, – P.3481-3491. DOI:10.37622/000000.

[2] Базылева Н.В. Преемственность общего среднего и высшего образования на этапе школа – вуз // сборник статей II Международной научно-практической конференции. – г.Минск: БНТУ, 2018 [Электрондық ресур]: URI <https://rep.bntu.by/handle/data/41113> (өтінім берілген күні: 24.08.2021).

[3] Шуиншина Ш.М., Альпеисов Е.А., Бурунбетова К.К., Жакупов А.А. Преемственность содержания учебных программ по естественнонаучным дисциплинам //Профессиональное образование в современном мире. – 2018. – № 8(4). – С.2265-2275: <https://doi.org/10.15372/PEMW20180414>.

- [4] Агафонов А.Б. Преемственность в развитии физических понятий у учащихся старших классов средней школы: Дис. ... канд. пед наук. – Челябинск, 1983.
- [5] Сманцер А.П. Теория и практика реализации преемственности в обучении школьников и студентов. – Минск.: БГУ, 2011.
- [6] Насирова Д.М., Ерженбек Б., Нурмухамедова Ж.М., Нурбаева Д.М. Обзор ключевых моментов при разработке образовательных программ по подготовке учителей по естественнонаучным предметам // Вестник науки и образования. – 2021. – № 7(110). – С.7-10 [Электрондық ресурс]: URL: [Http://scientificjournal.ru](http://scientificjournal.ru) (өтінім берілшег күні: 24.08.2021).
- [7] Нурмухамедова Ж.М. О проблеме преемственности курсов «Алгебра и начала анализа» в школе и «Математический анализ» в педагогическом вузе // Вестник КазНПУ им.Абая. Серия Физико-математические науки. – 2016. – № 2(54). – 56-61 бб. [Электрондық ресурс]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20181112042259.pdf (өтінім берілген күні: 24.08.2021).
- [8] Сыздықбаева А.Д., Исакова А.Т., Бекмагамбетова Р.К. Вопросы формирования готовности будущего педагога к обеспечению преемственности дошкольного и начального математического образования // Педагогика и психология. – 2020. – № 1. – 12-25 бб. [Электрондық ресурс]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210401045505.pdf (өтінім берілген күні: 24.08.2021).
- [9] Типовая учебная программа по учебному предмету «Физика» для 10-11 классов уровня общего среднего образования по обновленному содержанию: Приказ МОН РК. – 27.07.2017. – № 352.
- [10] Yerzhenbek V., Sydykova Zh.K., Nurmuhamedova Zh.M., Nurbaeva D.M. Basic tasks of teaching physics at school // Вопросы педагогики. – 2020. – 8-15 бб.
- [11] Сыдыкова Ж.Қ., Ерженбек Б. и др. «Байланыс энергиясы» ұғымын қалыптастырудағы сабақтастық // ҚазҰТЗУ Хабаршысы. Физика математика ғылымдары. – 2019. – 491-496 бб.
- [12] Саметова Ф.Т. К вопросу о повышении качества школьного учебника // Педагогика и психология. – 2020. – № 2. – С.91-55 [Электрондық ресурс]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210401045431.pdf (өтінім берілген күні: 24.08.2021).
- [13] Patra, K., Basantia, T. Integrated Programmes in Education: Development and Current Status // Higher Education for the Future. – 2021. - № 8(2). - 180-196 бб.
- [14] Abirov, D. Content system of the lyceum and gymnasium educational program. // Pedagogics. – 2020. – № 4(100). – 55-62 бб.
- [15] Nurbaeva D.M., Yerzhenbek V., Nurmukhamedova Zh.M., Nasirova D.M. Physical theories in the course of physics at school // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия Физико-математические науки. – 2020. - № 3(71). – 114-120 бб. [Электрондық ресурс]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210601033024.pdf (өтінім берілген күні: 24.08.2021).
- [16] Kiriaki, T., Christos, I., Aikaterini, F., Petros, O., Lambrini, K. Planning Continuing Nursing Education Programs and Curriculum Design. Nur Primary Care, –2020, 4(4), 1-5 [Электрондық ресурс]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/350013773> (өтінім берілген күні: 24.08.2021).
- [17] Burchinal M., et al. School-entry skills predicting school-age academic and social-emotional trajectories // Early Childhood Research Quarterly Volume 51, 2nd Quarter 2020, P.67-80.

References

- [1] Abylkasymova A.E, Nurmukhamedova Zh.M, Zhumaliev L.D «The Turkish Vector» Influence on Teaching the Exact Disciplines in Modern Educational System of Kazakhstan: on the Example of Teaching Algebra and Mathematics // Global Journal of Pure and Applied Mathematics. ISSN 0973-1768. 12, (4). – India, 2016, – P.3481-3491. DOI:10.37622/000000.
- [2] Bazyleva N.V. Preemstvennost' obshchego srednego i vysshego obrazovaniya na etape shkola – vuz. // sbornik statej II Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii. – g.Minsk: BNTU, 2018 [Elektronдық resur]: URI <https://rep.bntu.by/handle/data/41113> (otininim berilgen kuni: 24.08.2021).

[3] Shuinshina Sh.M., Al'peisov E.A., Burunbetova K.K., Zhakupov A.A. Preemstvennost' sodержaniya uchebnyh programm po estestvennonauchnym disciplinam // Professional'noe obrazovanie v sovremennom mire. – 2018. – № 8(4). – S.2265-2275: <https://doi.org/10.15372/PEMW20180414>.

[4] Agafonov A.B. Preemstvennost' v razvitiі fizicheskikh ponyatij u uchashchihsya starshih klassov srednej shkoly: Dis. ... kand. ped nauk. – Chelyabinsk, 1983.

[5] Smancer A.P. Teoriya i praktika realizacii preemstvennosti v obuchenii shkol'nikov i studentov. – Minsk.: BGU, 2011.

[6] Nasirova D.M., Erzhenbek B., Nurmuhamedova Zh.M., Nurbaeva D.M. Obzor klyuchevykh momentov pri razrabotke obrazovatel'nyh programm po podgotovke uchitelej po estestvennonauchnym predmetam // Vestnik nauki i obrazovaniya. – 2021. – № 7(110). – S.7-10 [Elektronnyk resurs]: URL: <http://scientificjournal.ru> (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[7] Nurmuhamedova Zh.M. O probleme preemstvennosti kursov «Algebra i nachala analiza» v shkole i «Matematicheskij analiz» v pedagogicheskom vuze // Vestnik KazNPU im.Abaya. Seriya Fiziko-matematicheskie nauki. – 2016. – № 2(54). – 56-61 bb. [Elektronnyk resurs]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20181112042259.pdf (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[8] Syzdykbaeva A.D., Iskakova A.T., Bekmagambetova R.K. Voprosy formirovaniya gotovnosti budushchego pedagoga k obespecheniyu preemstvennosti doshkol'nogo i nachal'nogo matematicheskogo obrazovaniya // Pedagogika i psihologiya. – 2020. – № 1. – 12-25 bb. [Elektronnyk resurs]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210401045505.pdf (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[9] Tipovaya uchebnaya programma po uchebnomu predmetu «Fizika» dlya 10-11 klassov urovnya obshchego srednego obrazovaniya po obnovlennomu sodержaniyu: – Prikaz MON RK. – 27.07.2017. – №352.

[10] Yerzhenbek B., Sydykova Zh.K., Nurmuhamedova Zh.M., Nurbaeva D.M. Basic tasks of teaching physics at school // Voprosy pedagogiki. – 2020. – 8-15 bb.

[11] Sydykova Zh.K., Erzhenbek B. i dr. «Bajlanys energiyasy» ugymyn kalyptastyrudagy sabaktastyk // KazUTZU Habarshysy. Fizika matematika rylymdary. – 2019. – 491-496 bb.

[12] Sametova F.T. K voprosu o povyshenii kachestva shkol'nogo uchebnika // Pedagogika i psihologiya. – 2020. – № 2. – S.91-55 [Elektronnyk resurs]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210401045431.pdf (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[13] Patra, K., Basantia, T. Integrated Programmes in Education: Development and Current Status // Higher Education for the Future. – 2021. – № 8(2). – 180-196 bb.

[14] Abirov, D. Content system of the lyceum and gymnasium educational program. // Pedagogics. – 2020. – № 4(100). – 55-62 bb.

[15] Nurbaeva D.M., Yerzhenbek B., Nurmukhamedova Zh.M., Nasirova D.M. Physical theories in the course of physics at school // Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya Fiziko-matematicheskie nauki. – 2020. – № 3(71). – 114-120 bb. [Elektronnyk resurs]: URL: http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20210601033024.pdf (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[16] Kiriaki, T., Christos, I., Aikaterini, F., Petros, O., Lambrin i, K. Planning Continuing Nursing Education Programs and Curriculum Design. Nur Primary Care, – 2020, 4(4), 1-5 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/350013773> (otinin berilgen kuni: 24.08.2021).

[17] Burchinal M., et al. School-entry skills predicting school-age academic and social-emotional trajectories // Early Childhood Research Quarterly Volume 51, 2nd Quarter 2020, P. 67-80.

**Преемственность образовательного процесса в средней школе
по естественным предметам****Б.Ерженбек¹, Ж.Сыдықова¹, Ж.Нурмухамедова¹, Д.Нурбаева¹, Л.Жумалиева²**¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая

(Алматы, Казахстан)

²Таразский региональный университет имени М. Х. Дулати

(Тараз, Казахстан)

Аннотация

В статье даны пояснения таких понятий, как преемственность, педагогическая преемственность, и основные положения для реализации принципа преемственности. Проведен анализ трудов педагогов, изучавших данный принцип. Также были показаны основные направления принципа преемственности в образовательном процессе, к которым относятся: осуществление преемственности через связь нового учебного материала с предыдущей темой; осуществление преемственности через расширение и углубление имеющейся у учащихся базы знаний; реализация преемственности в усвоении нового предлагаемого материала на высоком уровне, осуществление преемственности в развитии, совершенствовании уже имеющихся знаний у учащихся при овладении новыми знаниями; осуществление преемственности в процессе повторения учебного материала, т. е. наряду с воспроизведением пройденного материала путем его сопоставления и противопоставления. В статье показаны пути реализации основных направлений принципа преемственности.

Ключевые слова: преемственность; принцип преемственности; образование; процесс; естественнонаучная; учебно-познавательная преемственность; процессуально-учебная преемственность.

Continuity of the educational process in secondary school in natural subjects**B. Yerzhenbek¹, Zh. K. Sydykova¹, Zh. M. Nurmukhamedova¹, D. M. Nurbayeva¹, L. D. Zhumaliyeva²**¹Abai Kazakh National Pedagogical University

(Almaty, Kazakhstan)

²M. H. Dulati Taraz Regional University

(Taraz, Kazakhstan)

Abstract

The article explains such concepts as continuity, pedagogical continuity, and the main provisions for the implementation of the principle of continuity. The analysis of the works of teachers who studied this principle is carried out. The main directions of the principle of continuity in the educational process were also shown, which include: the implementation of continuity through the connection of new educational material with the previous topic; the implementation of continuity through the expansion and deepening of the knowledge base available to students; the implementation of continuity in the assimilation of the new proposed material at a high level, the implementation of continuity in the development, improvement of existing knowledge among students when mastering new knowledge; the implementation of continuity in the process of repeating the educational material, i.e. along with the reproduction of the material passed by comparing and contrasting it. The article shows the ways of implementing the main directions of the principle of continuity.

Keywords: continuity; the principle of continuity; education; process; natural science; educational and cognitive continuity; procedural and educational continuity.

Редакцияға 04.07.2021 қабылданды.